

Asia: VN/1281/2020

Lausuntopyyntö hallituksen selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Selonteossa on kuvattu kattavasti kotoutumisen haasteita nykyjärjestelmässä kehittämisehdotuksineen. Esitetyt yleiset linjaukset ovat pääsääntöisesti kannatettavia. Maahanmuuttajamiesten asemaan ja maahanmuuttoon miesten näkökulmasta liittyviin väestösuhteisiin ei kuitenkaan ole valitettavasti kiinnitetty huomiota. Maahanmuuttajamiesten parempaan integraation panostaminen parantaa myös maahanmuuttajataustaisten naisten, lasten ja nuorten asemaa.

Kotouttamisen kokonaiskuvan osalta voisi olla hyvä pohtia kotouttamiseen liittyvien vastuiden keskinäisiä suhteita ja hallinnonalojen yhteistyötä. Selonteossa on käsitelty kotouttamiseen liittyviä toimia, jotka varsinkin turvapaikanhakijoiden ja perheiden osalta kuuluvat ennemminkin sosiaali- ja terveys-ministeriön kuin kotouttamisen kokonaisuudesta vastaavan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle. Osa kotouttamistoimista kuuluu vastaavasti selvästi opetus- ja kulttuuriministeriölle. Hallinnollisen jaon ja maahanmuuton heterogeenisyyden vuoksi voisi olla tarkoituksenmukaista erotella kotouttamistoimet erilaisille maahanmuuttajaryhmille suunnattuina nyt käytetyin universaalien lähestymistavan sijaan. Tämä voisi selkiyttää asioita.

Kommentit lukuihin 1-6: Tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat.

Selonteko kiinnittää huomiota yleisesti oleellisiin asioihin. Maahanmuuttajamiehiin ei kuitenkaan kohdisteta mitään erityisiä toimia tai heidän asemastaan ei maahanmuuttajanaisten tapaan nosteta esiin ongelmakohtia. Selonteossa kuitenkin todetaan esimerkiksi väkivallan kohteeksi joutumisen riskitekijäksi miessukupuoli. Myös suomalaisten nuorten miesten problematiikka koulutukseen hakeutumisen ja työllisyyden osalta on yleisesti tiedostettu ongelmaksi, mutta maahanmuuttajamiesten osalta tätä ei nosteta jostain syystä esiin, kuten pitäisi.

Maahanmuuttajanaisten ohella myös maahanmuuttajamiesten työllisyys ja työmarkkina-asema ovat rakenteellisesti haastavampia kuin suomalaisten, kuten selonteon työllisyysastetta kuvaavasta luvusta voi päätellä. Esimerkiksi Tilastokeskuksen (2016) tietojen mukaan maahanmuuttajien osuus työllisistä oli 7 % ja he sijoituivat pääsääntöisesti samoille aloille kuin suomalaiset. Poikkeuksena olivat palvelualat, esimerkiksi siivousalalla työskentelevistä miehistä oli maahanmuuttajataustaisia 60 %.

Maahanmuuttajamiehet ovat kantaväestöä useammin koulutustaan vastaamattomissa lyhyissä tai muuten epätyypillisissä työsuhteissa tai työttöminä. Maahanmuuttajamiesten ajautuminen matalapalkka-aloille ja epätyypillisiin työsuhteisiin lisää sosiaalista segregatiota aivan samalla tavalla kuin naisten työttömyys. Myös väkivalta- ja rikostilastot kertovat miesten ongelmista, ja nämä olisi hyvä selonteossa mainita.

Kommentit lukuun 7: Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

Kokonaistavoitteet eri toimintalohkojen osalta ovat oikeansuuntaisia. Erityisesti palveluiden parantaminen ja integroiminen hallinnon eri tasoilla sekä suomen kielen työssäoppimismahdollisuuksien parantaminen ovat kannatettavia toimintalinjauksia.

Suomen kielen merkitystä maahanmuuttajien työllistymisessä ja kotoutumisessa on tärkeä korostaa. Suomen kielen taito edistää sekä työllisyyttä, osallisuutta että muuta integraatiota.

Työvoimapulasta kärsivien alojen koulutuksen suuntaaminen nimenomaan maahanmuuttajille voi olla yhdenvertaisuusnäkökulmasta ongelmallista.

Aktiivisten työllistämistoimien tehokkuudesta on ristiriitaista näyttöä. Lisäksi ohjelmissa on päällekkäisyyksiä ennen kaikkea kolmannen sektorin ja julkishallinnon toimenpiteiden osalta. Järjestömme mentoritoiminnassa on esimerkiksi ollut mukana SIB-kokeiluun osallistuneita henkilöitä, jotka ovat saaneet työpaikan mentorinsa henkilökohtaisten suhteiden avulla. Nyt tulokset ovat kirjautuneet päällekkäisraportointina sekä SIB-kokeilun että järjestömme tuloksiksi.

Kommentit lukuun 8: Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä

Kotoutumisen käynnistämisen nopeuttaminen on yleisellä tasolla kannatettavaa. Luku 8 koskee lähinnä turvapaikanhakijoita, joiden osalta tulisi ottaa huomioon myös miespuolisten turvapaikanhakijoiden erityistarpeet.

Maahanmuuttajamiesten perhevapaiden käyttöön voi vaikuttaa heidän maahanmuuttajanaisia parempi, mutta kantaväestöä huonompi työllisyysasteensa. Jos perheen molemmat vanhemmat ovat työttömiä, perhevapaita koskevan lainsäädännön pyrkimyksenä oleva ohjausvaikutus ei toteudu.

Kommentit lukuun 9: Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta maahanmuuttajille

Ohjauksen ja neuvonnan saatavuuden parantaminen on hyvä tavoite. Tavoitteen saavuttamisen osalta tulisi parantaa erityisesti tarjolla olevien palveluiden kokonaiskoordinaatiota.

Kommentit lukuun 10: Luodaan kotoutumisohjelma alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi

Kotoutumisohjelman tavoitteen määrittely (10.1.) on erittäin kannatettava. Tässäkin yhteydessä on tärkeä korostaa suomen kielen merkitystä maahanmuuttajien työllistymisessä ja kotoutumisessa. Suomen kielen taito edistää sekä työllisyyttä, osallisuutta että muuta integraatiota. Voisi olla tarkoituksenmukaista jakaa kotoutumisohjelmien sisältöjä maahanmuuttajien lähtömaiden mukaan.

Kommentit lukuun 11: Kotoutumisen edistäminen tukemaan osaajien pysyvyyttä ja osallisuutta

Kotoutumisen vahvistamiseen tulisi kiinnittää nyt esitettyä enemmän huomiota niiden ammattialojen ja maahanmuuttajien osalta, jotka eivät sisälly selonteossa esitettyihin kohderyhmiin; toisen polven maahanmuuttajat, vähän koulutusta vaativilla aloilla työskentelevät jne. Kielitaito on tässäkin yhteydessä keskeinen – maksuttoman, tutkintoon johtavan englanninkielisen (ammatti-) korkeakoulutuksen tarjoaminen ei ole kannustin Suomeen integroitumiselle. Jos tarkastellaan maahanmuuttoa koko-naisuutena, englannin kielen yleistymisen korkeakouluopinnoissa edesauttaa myös maastamuuttoa.

Kommentit lukuun 12: Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia

Järjestöjen rooli kotoutumisessa on erityisen keskeinen ns. nivelvaiheissa, joihin julkinen palvelujärjestelmä ei tarjoa kovin hyviä palveluja. Järjestöillä ei kuitenkaan pääsääntöisesti ole resursseja kunta- tai maakuntatason systemaattiseen palveluiden järjestämiseen. Rahoitusrakenne rajaa osaltaan järjestöjen mahdollisuuksia vastata palveluntarpeeseen yksilötasolla.

Kommentit lukuun 13: Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

Hyvien väestösuhteiden edistämiseksi tulisi asennetutkimusten perusteella kohdentaa toimia erityisesti miehille. Selonteossa esitetyt toimenpide-ehdotukset ovat luonteeltaan sellaisia, että ne kohdentuvat pääasiallisesti lapsiin, nuoriin ja naisiin. Olisikin tarkoituksenmukaista näiden lisäksi nostaa esiin erityisesti miesten kaksisuuntaiseen kotoutumiseen tähtäävää toimintaa.

Kommentit lukuun: Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

Yleiset suuntaviivat kotoutumisen kehittämisen edistämiseksi ovat kannatettavia. Kotoutumisen edistämisen valtavirtaistamisella tulisi tarkoittaa jotain muuta kuin maahanmuuttajille suunnattuja erillisiä palveluita tai muita toimintoja, eli huomiota tulisi kiinnittää koko väestölle suunnattujen palveluiden yhdenvertaiseen ja yhdenmukaiseen tarjoamiseen maahanmuuttajien erityistarpeet huomioiden.

TEMin selvityksen ”Maahanmuuttajien työllistyminen” mukaan ”näyttääkin siltä, että naisten työllistymistä on onnistuttu tukemaan miehiä paremmin” sekä ”erityisiä toimenpiteitä tulisi nyt vuorostaan kohdistaa työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien miesten työllisyyden parantamiseksi”. Maahanmuuttajanaisten työllistymisen lisäksi suuntaviivoihin/askeleisiin olisikin tärkeä ottaa mukaan myös huomion kiinnittäminen maahanmuuttajamiesten kantaväestöä heikompaan työllisyyteen ja useammin epätyypillisiin työsuhteisiin liittyen. Maahanmuuttajamiesten kotoutumisen erityshaasteista olisi tärkeä huomioida myös avioero- ja huoltajuuskriiseistä selviytyminen, maahanmuuttajamiesten kohtaama syrjintä ja kantaväestön maahanmuuttajamiehiin kohdistama rasistinen väkivalta.

Timperi Tomi
Miessakit ry